

MILIONS DE NENS I NENES LLUITEN PER SORTIR
DE LA **POBRESA EXTREMA** I LA **FAM**

UNEIX-TE A LA SEVA LLUITA

 OBJECTIUS
DE DESENVOLUPAMENT
SOSTENIBLE

1 FI
DE LA POBRESA

2 FAM
ZERO

pro:ide

PROCLADE
FUNDACION

proideba

Campanya EpD 2018-2019
DOCUMENT BASE

Document Base

CAMPANYA EpD 2018-2019

Objectius de Desenvolupament Sostenible: ODS 1 i ODS 2

INTRODUCCIÓ

Aquest document que tens entre les mans té l'objectiu de posar les bases del que serà el tema en torn del qual s'articula la nostra campanya d'Educació per al Desenvolupament (EpD) aquest any.

Després d'un cicle de campanyes en què hem reflexionat i treballat sobre el consum responsable centrant-nos en diferents aspectes, entrem de ple a l'agenda marcada a nivell internacional, i que hem de seguir com a ciutadania activa que som. Es tracta dels **Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS)**, un conjunt de **17 objectius i 169 metes** a complir fins a l'any 2030, i que ens implica a totes i tots, independentment del nostre lloc i posició en el món.

Durant el curs 2018-2019 treballarem dos dels objectius, que per a les nostres organitzacions - dedicades com saps a la cooperació al desenvolupament- són fonamentals en el nostre treball i urgents de resoldre: **l'eradicació de la pobresa (ODS 1) i de la fam (ODS 2)**. A més, creiem que les dues qüestions s'enquadren en un marc de respecte i compliment amb els **Drets Humans**, per la qual cosa resulten d'inexcusable compliment.

A partir d'aquest document podràs comprendre el per què de la urgència i la necessitat de posar-nos mans a l'obra, totes i tots, per a la consecució d'ambdós objectius en els propers anys. Com a organitzacions de desenvolupament, contribuirem a l'eradicació de la fam i la pobresa des de les diferents àmbits del nostre treball: des de l'educació per al desenvolupament fonamentalment en els nostres centres educatius, grups i parròquies-, però també des de la gestió de projectes de cooperació, el comerç just, el voluntariat i la incidència social i política.

Com veuràs en aquesta i les següents campanyes, a la temàtica específica de la mateixa li travessaran dos eixos transversals: d'una banda **els drets de la infància**, ja que l'educació de qualitat (principalment en la infància i la joventut) és una de les nostres raons de ser, i de l'altra, les **qüestions de gènere**, perquè entenem que l'apoderament de les dones serà clau per al compliment de tots els objectius proposats per la comunitat internacional per als propers anys, i perquè a més, els ODS emfasitzen els principis d'igualtat i no discriminació, també si ens referim a les dones.

No oblidem tampoc la importància que des de **l'Encíclica Papal Laudato Si'** o d'altres posicionaments eclesials, es dona a assumptes com el **medi ambient o als drets de les dones i de la infància**, posicionant d'aquesta manera en línia amb els plantejaments del **desenvolupament sostenible** aquests assumptes des del nostre àmbit d'actuació.

Enquadrament de la campanya a l'Agenda internacional

La comunitat internacional va aprovar al setembre de 2015 els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), que van substituir als Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM). Els ODS vénen a transformar el panorama del que fins ara coneixíem com cooperació al desenvolupament. Units a l'**Acord de París sobre Canvi Climàtic** (més conegut com COP21) i la **Conferència d'Addis Abeba** sobre finançament del desenvolupament, suposen una gran transformació pel que fa a les relacions internacionals, però també en l'àmbit intern de cada país, ja que s'exigeix una coherència de polítiques que no impedeixi o dificulti les possibilitats de desenvolupament nivell nacional i internacional: de res serveix aportar fons a l'ajuda al desenvolupament si després els nostres governs donen suport a empreses transnacionals que treballen en països empobrits i estan provocant danys mediambientals, desplaçament de persones i inseguretats, entre d'altres.

Els actors de la nova agenda de desenvolupament són múltiples: poders públics, empreses, institucions acadèmiques, societat civil organitzada i ciutadania en general. Com veus, si t'haguessis de encasellar sol en una, seria difícil, perquè com a persones individuals que som, a la vegada desenvolupem un paper educatiu en una institució especialitzada, un paper més activista dins d'alguna de les organitzacions que impulsen aquesta campanya, i alhora, també som part important del teixit empresarial. Els ODS per tant, ens interpel·len directament, ens donen un paper fonamental en el nou paradigma mundial en què treballa, amb l'objectiu final d'aconseguir un desenvolupament sostenible (recorda que definim aquest concepte com aquell desenvolupament capaç de satisfer les necessitats de les generacions presents sense comprometre les possibilitats i recursos de les del futur).

Totes les persones tenen dret al desenvolupament sostenible independentment del lloc on habiten: tal com recull la Declaració Universal dels Drets Humans, qualsevol persona té dret a una vida digna dins d'una societat justa. Els Drets Humans són universals, i els Estats han d'assegurar el seu compliment, als quals no som aliens com ciutadania ni de bon tros, com educadors i educadores (sabem que l'educació és un element protector en front de la pobresa i a l'exclusió social).

La infància i la joventut és clau en el compliment dels ODS: en ells queda part del seu compliment, ja que representen el futur més pròxim. A través d'aquestes campanyes, centrades en diferents objectius, la infància i la joventut podrà conèixer els drets que se li atorguen per ser-ho. Des d'aquí, concedim especial importància a la seva participació activa en la vida pública, amb l'objectiu de dissenyar el seu propi futur. Per això, és fonamental que coneguïn els objectius, però també les causes dels problemes plantejats en ells, amb l'objectiu de generar pensament crític i fomentar la mobilització necessària que provoqui un necessari canvi a nivell social, que persegueixi la justícia social, la convivència amb altres i amb la naturalesa mateixa, la solidaritat i altres valors que treballarem al llarg de cada campanya.

Acabar amb la fam i la pobresa

El caràcter multidimensional de l'Agenda de Desenvolupament Sostenible no fa més que facilitar la seva aplicació, ja que tots i cadascun dels 17 objectius que la componen estan estretament relacionats, actuant com un mecanisme en el qual, si una peça no funciona, les altres no marxaran a ple rendiment.

En concret, els **ODS 1 i 2** són fonamentals per al desenvolupament multidimensional de la societat, i específicament de la infància, ja que com dèiem, respectar els seus drets significa també assegurar el futur del nostre planeta. Comencem recordant els objectius en què se centrarà la nostra campanya:

Fi de la pobresa en totes les seves formes en tot el món.

Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició i promoure l'agricultura sostenible.

Recordem que en els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (2000-2015), tots dos objectius han aparegut com un de sol. En aquest cas, tots dos apareixen separats, encara que interrelacionats. No obstant això, el fet que es parli de pobresa en totes les seves formes i en tot el món, influeix en la separació de tots dos objectius; si parlem del tema de la fam, per la seva banda, en aquesta agenda s'enfoquen els esforços en la mala nutrició, tant per dèficit com també per excés.

Abans de començar amb el desenvolupament de cada objectiu, només volem apuntar una dada: al món, 836 milions viuen en situació de pobresa extrema i gairebé 900 milions pateixen fam

La pobresa: per què existeix?

Igual que l'esclavitud i l'apartheid, la pobresa no és un fenomen natural. La causen els éssers humans i pot ser superada i eradicada gràcies a l'actuació d'aquests mateixos éssers humans. Acabar amb la pobresa no és un gest de caritat; és un acte de justícia. És protegir un dret humà fonamental, el dret a la dignitat i a una vida decent. Mentre segueixi havent pobresa, no hi haurà veritable llibertat.

(Nelson Mandela)

Si parlem de l'ODS 1, podem tornar la vista a l'any 2000, quan el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) parlava en el seu informe de la pobresa com a causa i conseqüència, alhora, de la vulneració dels Drets Humans. Durant els 15 anys en què es van aplicar els ODM, els avanços pel que fa a pobresa han estat contundents: 700 milions de persones han sortit de la pobresa. Tanmateix, la xifra no és suficient. Una de cada cinc persones procedents de regions en desenvolupament (el que equival a 1.200 milions de persones) viu encara amb menys de 1,25 dòlars al dia, xifra que es va establir com a llindar de pobresa. D'elles, 836 milions de persones viuen en situació de pobresa crònica, malgrat els avanços experimentats.

Però, abans d'entrar en les causes i les conseqüències, potser podríem definir què és pobresa. Tenim ple convenciment que la pobresa per se no existeix; la pobresa l'hem "fabricat" les persones. El Diccionari d'Ajuda Humanitària i Cooperació al Desenvolupament de Hegoa¹ defineix la pobresa com la "situació d'una persona el grau de privació es troba per sota del nivell que una determinada societat considera mínim per mantenir la dignitat".

A més de les causes històriques relacionades amb les guerres, el colonialisme i altres invasions, podem analitzar algunes causes més de la pobresa:

- **la indiferència:** els països o regions enriquides han obviat els problemes d'aquells altres que viuen empobrits. L'egoisme de la societat, que fa que no mirem més enllà del nostre propi entorn (de forma generalitzada), ha fet que establim en molts casos prioritats pel que fa a les formes de lluitar contra les injustícies. Fets com les catàstrofes naturals o les fams fan despertar les nostres consciències sobre algunes causes i conseqüències de la pobresa, però és difícil conscienciar sobre la necessitat d'un treball continu i prolongat per evitar que aquestes situacions es repeteixin.

- **la societat de consum:** l'actual model comercial en el qual es basen les grans transnacionals perpetua en la pobresa a milions de persones al món. Aquestes empreses, com hem vist en el cicle anterior de campanyes sobre consum responsable, utilitzen mà d'obra barata (en molts casos mà d'obra infantil i en condicions de semi-esclavitud) de països empobrits per poder vendre més barat seus productes en els països enriquits. Tot això, amb el conseqüent dany mediambiental. Encara que aquestes relacions comercials creen ocupació a països empobrits, no es pot dir que aquestes relacions siguin justes ni que es donin en relacions d'equitat; per això, iniciar-les i perpetuar no fan altra cosa més que generar pobresa.

¹ <http://www.dicc.hegoa.ehu.es/listar/mostrar/172>

- **corrupció:** l'existència de poders corruptes i la debilitat dels sistemes de govern i d'una societat civil organitzada que pugui denunciar i avaluar el paper dels governs, fa que els nivells de pobresa augmentin en perjudici dels sistemes públics (educació, sanitat i altres serveis bàsics, entre d'altres), beneficiant a les elits empresarials i polítiques. Els països empobrits, en general, tenen alt grau de corrupció, una mica tolerat i aprofitat per gran part de països enriquits i empreses transnacionals.

- **clima:** el canvi climàtic s'ha accentuat en els últims anys els nivells de pobresa en els països i territoris més fràgils. Gran part dels efectes del canvi climàtic ve generada per l'acció o omissió de països enriquits, pels gasos que genera la seva activitat industrial i derivats. Sequeres, fam, desastres naturals, malalties generades pels efectes del canvi climàtic ... tot això afecta amb més virulència als països empobrits, ja que tenen menys capacitat de reacció davant de les esmentades situacions d'emergència. Tot això minva les possibilitats de sortir del cercle de la pobresa als qui la pateixen.

La qüestió de l'augment de la població, també es contempla com una causa de la pobresa, passant les solucions pel canvi en els nostres modes de vida, molts d'ells relacionats íntimament amb els efectes del canvi climàtic. El Fons de Població de Nacions Unides (UNFPA) preveu que per a l'any 2050 podrem arribar als 9.000 milions de persones sobre la terra, i la majoria d'elles viuran en grans nuclis urbans. Aquest increment poblacional no suposaria problema si no visquéssim en un planeta amb recursos limitats; per seguir vivint amb la mateixa qualitat de vida que ara, fins i tot amb més habitants sobre la terra, haurem de prendre mesures a tots els nivells (tant els poders públics com la pròpia ciutadania), fonamentalment en qüestions que afecten el canvi climàtic.

- **desigualtat:** la manca d'equitat pel que fa al repartiment i explotació dels recursos fa que moltes persones al món no tinguin capacitat d'accedir a aquests inputs, el que repercuteix en la perpetuació dels nivells de pobresa personals i comunitaris. També, si parlem de desigualtat, no podem oblidar la desigualtat de gènere: moltes dones, pel simple fet de ser-ho, es veuen relegades social i políticament, quedant limitat el seu paper, en molts casos, a cura de la llar, sense oportunitats d'accés a l'educació o la llibertat personal i en molts casos, exposades a la violència.

- **malbaratament alimentari:** fa anys la nostra campanya d'EpD anual es va cridar "El menjar no es llença". No es tracta només de no llençar menjar perquè hi hagi altres que no poden menjar, sinó de conèixer que el malbaratament del menjar, en tota la cadena de producció, està íntimament relacionat amb l'augment de preu dels aliments, que fa que milions de persones hagin de deixar d'optar a oportunitats d'accés a altres drets bàsics (educació o sanitat, principalment) per poder menjar. Aquests preus, a més, es decideixen en un mercat especulatiu en el qual els fenòmens derivats del canvi climàtic tenen molt a veure amb l'augment de preus. Actualment hi ha menjar per a tots els habitants del planeta, però el problema està en la manca d'accés i en la distribució dels recursos. El mateix Papa Francisco, en el seu discurs pel Dia Mundial de l'Alimentació a l'octubre de 2017 assenyalava aquesta preocupant qüestió: "els recursos alimentaris estan freqüentment exposats a l'especulació, que els mesura només en funció del benefici econòmic dels grans productors o en relació a les estimacions de consum [...] d'aquesta manera, s'afavoreixen els conflictes i el malbaratament [...]"

Finalment, no volem tancar aquest apartat de causes de la pobresa sense al·ludir a la **voluntat política** per lluitar contra ella. En els últims anys s'ha produït una tendència a la retallada de l'ajuda al desenvolupament per part dels països enriquits, col·locant després l'escut de la crisi econòmica. Des de la nostra tasca com a organitzacions que lluitem per un món just en el qual es respectin els drets humans, no podem deixar de denunciar que un alt percentatge de les causes de la pobresa la té la falta de compromís i coherència de les polítiques dels països enriquits, perpetuant d'aquesta manera un sistema de privilegis i relacions de desigualtat que no només no soluciona els nivells de pobresa, sinó que per contra els agreuja.

La pobresa, però, no és un problema exclusiu de regions empobrides. En les últimes dècades va començar a estudiar-se el fenomen de la pobresa i com aquesta afecta més enllà de la no generació d'ingressos. No cal anar molt lluny per conèixer de què parlem quan al·ludim a **la pobresa multidimensional**: a Espanya, per exemple, un alt percentatge de persones que estan treballant, es troben en situació de pobresa o en risc d'estar-ho²; a més, la crisi ha accentuat els nivells de desigualtat entre els més rics i els més pobres³, restant oportunitats d'accés a serveis bàsics a gran part de la ciutadania. Així, la pobresa va més enllà de la manca de diners: el fet d'estar malalt, ser dona, no tenir drets bàsics o no tenir un treball digne, entre d'altres, també és sinònim de pobresa. Per això, en la nova agenda de desenvolupament s'insisteix en la idea d'eradicar la pobresa en totes les seves formes.

El Fons de Desenvolupament de les Nacions Unides considera que algú és multidimensionalment pobre quan en la seva llar té mancances en almenys la tercera part dels indicadors que es tenen en compte per al mesurament del concepte; la pobresa multidimensional severa es dona quan s'incompleixen els estàndards mínims d'almenys la meitat d'aquests indicadors. Existeixen 10 indicadors que determinen l'índex de pobresa multidimensional d'un país, i s'agrupen al voltant de tres eixos: educació, sanitat i benestar social.

2 "La caiguda dels salaris deixa en risc de pobresa al 28% de treballadors": <http://www.elperiodico.com/es/economia/20161103/pobreza-caida-salarios-exclusion-social-5604504>

3 "Espanya lidera la desigualtat a la UE, però també el creixement de milionaris": http://www.lasexta.com/programas/mas-vale-tarde/noticias/espana-lidera-la-desigualdad-en-la-union-europea-pero-tambien-el-crecimiento-de-millonarios_20160623576c24034beb28033037744d.html

La fam, la punta de l'iceberg

"La fam ha estat des de sempre, la raó de canvis socials, progressos tècnics, redevolucions i contrarevolucions. Res ha influït més en la història de la humanitat. Cap malaltia, cap guerra ha matat a tanta gent".

Martí Caparrós

Íntimament relacionat amb la pobresa estaria la fam (de fet, en els ODM apareixien en el mateix objectiu). En el cas dels ODS, posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició, promovent a més l'agricultura sostenible (ODS 2), passa a ser un objectiu independent, però al cap i a la fi, interrelacionat.

Malgrat els avenços experimentats amb els ODM, les xifres encara segueixen llançant dades preocupants: la meitat de les morts de nens i nenes menors de cinc anys es deuen a la desnutrició. A més, la falta d'accés als nutrients necessaris, així com altres factors que generen pobresa per a les famílies, farà que les generacions futures tinguin possibilitats limitades de sortir del cercle de la pobresa (veiem com de nou, tots dos objectius estan fortament entrellaçats). Per si fos poc, la FAO va alertar al setembre de 2017 que la fam havia augmentat per primera vegada des dels últims 15 anys⁴, arribant a aconseguir la xifra de 815 milions de persones (40 milions més que el 2015) en situació de vulnerabilitat causa de la fam.

Les possibilitats de desenvolupament multidimensional (econòmic, social i polític) d'una societat seran més grans si la població que la forma veu complert un dels Drets Humans més bàsics i necessaris per a la vida humana: l'alimentació. Per això és important eradicar la fam per aconseguir una millora efectiva de les condicions de vida de les persones.

Parlàvem abans sobre el malbaratament alimentari com una de les causes de la pobresa. Ens reafirmàvem en què la disponibilitat d'aliments no és el problema, sinó la falta d'accés a ells. A més, tornem a incidir que a més de ser una causa de pobresa, és també el **malbaratament d'aliments una causa de la fam**: els preus pugen tant a causa de l'especulació alimentària i l'escassetat de productes a causa de les circumstàncies climatològiques, que les famílies en ocasions ni tan sols poden accedir a adquirir aliments bàsics suficients per a proporcionar una alimentació adequada.

Altres causes de la fam que identifiquem en aquesta anàlisi, i que estan relacionades entre si, són:

els conflictes armats: sis de cada 10 persones desnodrides al món viuen en països afectats per un conflicte. La prevalença de persones que tenen una alimentació insuficient és tres vegades més gran en països amb similars graus de desenvolupament però amb conflictes prolongats. Les guerres, que la majoria de les vegades ocorren en països empobrits, empenyen a milions de persones a deixar les seves llars. En aquests països, la gran majoria de la població que fuig es dedica a l'agricultura; a deixar les seves llars, ningú conrea les terres, que en molts casos queden arrasades.

⁴ https://elpais.com/elpais/2017/09/05/planeta_futuro/1504624883_402058.html

La manca de cultiu provoca escassetat d'aliments i per tant, fam. Alhora, la fam s'utilitza com a element desestabilitzador per provocar conflictes per a les parts interessades (organitzacions especialitzades com Acció contra la Fam al·ludeixen a la creació del Sudan del Sud com a "producte de la fam", i s'estudien els casos de Tunísia o Síria, on la pujada del preu dels cereals, entre altres productes, són part de la ruptura de l'estabilitat dels països; la fam passa a ser considerada com una arma de guerra).

- **els desplaçaments forçats:** parlàvem en el punt anterior dels desplaçaments que ocorren a causa dels conflictes armats (incloent el terrorisme). No obstant això, no són els únics: els efectes del **canvi climàtic** generen també que milions de persones es vegin obligades a deixar les seves terres a causa d'inundacions o sequeres, entre altres, que fan impossible l'accés al menjar. En els últims anys, les fams provocades per les sequeres i els desastres provocats per efectes com el de "El Niño" han empès a milions de persones a la pobresa i la fam. Aquests efectes climàtics, com saps, no arriben per art de màgia, sinó que són la conseqüència directa del model de producció i consum actual.

-**la incoherència de polítiques:** el Papa Francesc, en el seu discurs pel Dia Mundial de l'Alimentació el 2017 feia al·lusió a la necessitat que els països es comprometin a través de totes les seves polítiques, en la lluita contra la fam i la desnutrició: "de què val denunciar que a causa dels conflictes milions de persones siguin víctimes de la fam i de la desnutrició, si no s'actua eficaçment en nom de la pau i el desarmament? [...] Evitem doncs el presentar-la [a la fam] com una malaltia incurable ". Sens dubte, aquest assumpte és per al Papa Francisco un tema d'especial preocupació, i així en la seva Encíclica Laudato Si 'al·ludeix a la necessitat que la política presti "una major atenció per prevenir i resoldre les causes que puguin originar nous conflictes "(LS, 34). Ni la comunitat internacional ni els països com a sers individuals han sabut lluitar de la manera més adequada contra la fam, no s'han tingut en compte tots els components necessaris perquè aquesta es doni, el que ha impedit tallar d'arrel el problema. Fins ara, només s'ha destinat menys de l'1% del total de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament a la lluita contra la fam, sense tenir en compte les millores a nivell econòmic que podria tenir invertir-hi: s'estima que la desnutrició suposa una pèrdua d'un 3% del PIB mundial, arribant al 11% a Àsia i Àfrica, mentre que la inversió en pal·liar la fam infantil suposaria un guany de 16 dòlars per cada dòlar invertit. Encara que només fos per una qüestió econòmica, no convindria lluitar de forma efectiva contra aquesta 'plaga' mundial?

Com afecta la fam i la pobresa a la infància i a les dones?

Per al compliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, fonamentalment en els quals ens centrem aquest curs (final de la pobresa i fam zero), altres aspectes s'entrecreuen com transversals, no només en l'agenda internacional sinó també en el nostre treball diari: els drets de la infància i de les dones.

Tant la fam com la pobresa, tenen una especial incidència en aquests dos sectors de la població, que representen especials graus de vulnerabilitat. Vegem com els afecten específicament.

1. Els drets de la infància

Si bé des dels anys 90 del segle XX s'ha reduït la taxa de mortalitat infantil més de la meitat, encara sis milions de nens i nenes moren abans de complir els cinc anys per causes relacionades amb la fam, la pobresa i les malalties evitables (per exemple, aquelles que tenen a veure amb hàbits higiènics).

Els nivells de pobresa d'un país determinen en gran part els seus sistemes de serveis públics. No podem parlar de drets de la infància sense referir-nos a l'**educació**. En països empobrits, els sistemes educatius solen tenir deficiències importants, el que influeix molt negativament en les possibilitats de sortir del cercle de la pobresa, ja que està demostrat que el fet de comptar amb una educació de qualitat repercuteix directament en la millora de les condicions de vida de les persones. L'accés a l'educació augmenta les possibilitats de tenir un millor treball i un major salari: un any d'educació equival a un 10% més de sou en l'edat adulta. Sens dubte, poder optar a un millor treball, facilita les condicions per abandonar el cercle de la pobresa.

L'**alimentació i la sanitat**, tant per a la infància com per les seves mares, són fonamentals també per al desenvolupament òptim de les persones. En països amb alts índexs de pobresa i fam, la infància es veu privada d'una alimentació adequada en els primers anys de vida, fonamentals per a la resta dels seus vides. Comptar amb una bona alimentació i hàbits higiènics saludables pot evitar retards en el creixement de fins a 12 milions de nens i nenes.

Una **nutrició** deficient provoca actualment la mort del 45% de menors de cinc anys, el que suposa més de tres milions de nens i nenes cada any. Segons un estudi d'UNICEF⁵, en cas de no dur-se a terme l'Agenda de Desenvolupament Sostenible, suposaria per a la infància 68 milions de morts addicionals de nens i nenes per sota dels cinc anys de vida, a més de 119 milions que patirien **desnutrició** crònica. Al món, un de cada quatre nens i nenes pateix retards de creixement associats a la fam. A les zones en desenvolupament, principalment Àsia meridional i Àfrica Subsahariana, la proporció és d'un de cada tres. Al món, 66 milions de nens i nenes que cursen educació primària, van amb fam a classe; d'ells, 23 milions són d'Àfrica.

En els ODS es fa referència no només a la desnutrició sinó també a la **malnutrició**: no oblidem que l'obesitat és un dels grans problemes a què s'enfronta la infància, sobretot en països enriquits, i amb alts nivells d'incidència en les capes més pobres de la societat, que es veuen obligats a menjar aliments amb baixos preus i mala qualitat, a causa de la impossibilitat d'accés a altres dietes.

2. Els drets de les dones

Les dones i les nenes són un protagonista fonamental en aquesta agenda dels ODS. Malgrat que des de diferents països (entre ells Espanya) s'advocava per considerar l'assumpte de l'equitat de gènere i el empoderament femení com un element transversal a tota l'agenda, finalment es va incloure en un objectiu específic (ODS), tot i que igualment es manté com un element vertebrador. En el nostre cas hem considerat la importància d'aquest assumpte, de manera que estarà present en les campanyes d'aquest cicle.

En relació a la transversalitat de l'equitat de gènere per al compliment de la nova agenda de desplegament, i concretament dels objectius que tractem en aquesta primera campanya, podem assenyalar com el compliment dels ODS 1 i 2 pot millorar la vida de les dones i les nenes.

Si parlem d'**eradicació de la pobresa**, sabem que històricament les dones es troben en la majoria de les cultures en una situació de vulnerabilitat en no poder accedir a la feina més enllà de les tasques de cura o no poder accedir a l'educació, entre d'altres. Moltes vegades, les nenes es veuen privades d'educació perquè les tasques de cura que els rols patriarcals els han imposat, els obliguen a estar a casa fent tasques domèstiques que els impedeixen estudiar i poder optar, en un futur, a llocs de treball qualificats que els permetin sortir del cercle de la pobresa. En molts casos, la pobresa obliga les famílies a triar a qui enviar al col·legi, escollint en un gran percentatge als nens i no a les nenes, ja que es preveu que és més fàcil que els homes puguin accedir a un millor futur. Les dones, per tant, presenten un major risc de pobresa i exclusió social que els homes en tot el món; el risc, a més, és encara més gran si les dones són indígenes o pertanyen a altres ètnies minoritàries.

L'accés a l'educació permetria a les dones no només ampliar les seves possibilitats de sortir de situacions de pobresa, sinó que també influiria positivament en la cura dels seus fills i filles, ja que comptarà amb coneixements necessaris sobre els aliments necessaris per a assegurar-los un creixement saludable. Això ens diu, per tant, que l'accés a l'educació també repercutirà en la disminució de la gana (aquelles que es dediquen a l'agricultura, també tindran més coneixements sobre els productes que cultiven i sabran afrontar els possibles problemes que puguin anar sorgint de la terra). No oblidem que l'ODS 2 (fam zero) inclou metes relacionades amb la sobirania alimentària i la cura de la terra.

La **manca d'igualtat d'oportunitats entre homes i dones** afecta també al compliment de tots dos objectius: en països empobrits no és estrany veure a dones⁶ que treballen la terra, però, en la majoria dels casos els títols de propietat pertanyen als homes⁷ (i això no és una cosa a la que escapin els països donants d'ajuda al desenvolupament, com pot ser Espanya). A més, una educació deficitària i la situació de desavantatge social en què es troben les dones, les fan més vulnerables a l'hora de comprar llavors o maquinària, entre d'altres. Per si això fos poc, apareix també la fam: en aquelles llars en què al capdavant estan les dones com a principals sustentadores, en èpoques de crisi seran les primeres perjudicades, de manera que les possibilitats de passar fam són majors primer per elles, que són les primeres que deixen de menjar, i després per als membres de la seva família.

La pobresa influeix també en les possibilitats de futur de les nenes com dones independents: en molts casos, la pobresa empeny les famílies a convenir **matrimonis forçats** amb la finalitat de sortir de la pobresa o d'almenys, mantenir-se en una situació similar a la que es troba la família.

5 Progrés per a la Infància: més enllà de les mitjanes: Il·lustracions dels ODM: https://www.unicef.org/spanish/publications/files/Progress_for_Children_WEB_Spanish_1607.pdf

Les dones representen el 43% de la força laboral a països en desenvolupament superant el 50% a Àsia i Àfrica: [The state of food and agricultura](#), FAO 2014.

A nivell mundial, només el 20% de la titularitat de les terres pertanyen a dones, segons l'informe [The State of Food and Agriculture 2010- 2011: Women and Agriculture, closing the gender gap for development](#), FAO 2011.

L'aplicació de l'agenda a l'Estat espanyol

Un dels grans trets diferenciadors d'aquesta agenda de desenvolupament, si la comparem amb l'anterior (2000-2015), és la coresponsabilitat de tots els estats per a la consecució de la mateixa, a través de compromisos iguals però diferenciats segons els índexs que presenti cada país. Tots els països, independentment dels seus nivells de **desenvolupament humà**⁸, estan compromesos a treballar pel compliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, sotmetent voluntàriament a un seguiment per avaluar periòdicament els aspectes a millorar i aquells altres que s'han complert de forma satisfactòria.

Tot i que en països com Espanya hi ha uns nivells de protecció social importants, la veritat és que, en els últims anys, les ràtios de **desigualtat** han anat incrementant-se de forma preocupant. Per exemple, el nostre compromís en la lluita contra la **pobresa (ODS1)** està per sota de la mitjana a causa dels nivells de "pobresa monetària, privació i manca de polítiques de protecció social eficaços"⁹; la pobresa a més, afecta amb més incidència a la infància (un de cada tres nens a casa nostra, segueixen vivint en la pobresa). Si parlem de lluita contra la **fam (ODS 2)**, els nostres compromisos arriben a un nivell mitjà de compliment, i alerten sobre el preocupant augment de l'obesitat infantil, una cosa que en molts casos prové d'una inadequada alimentació derivada de la situació de pobresa que viuen moltes famílies al nostre propi país.

Per tot això, és important no perdre de vista en cap moment el nostre propi entorn, sense deixar per descomptat de mirar allò que passa fora de les nostres fronteres, on les circumstàncies socioeconòmiques i polítiques no permeten aquesta protecció mínima de la infància de la qual gaudim en països com el nostre.

Índex de Desenvolupament Humà (IDH) és un indicador sintètic dels èxits mitjans obtinguts en les dimensions fonamentals del desenvolupament humà: tenir una vida llarga i saludable, adquirir coneixements i gaudir d'un nivell de vida digne. Pàgina oficial del Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament: <http://hdr.undp.org/>

Què podem fer per a acabar amb la fam i la pobresa?

Per donar compliment a l'ODS 1, cal que les persones més pobres i vulnerables comptin amb una protecció i un suport especials. En aquest grup de persones més vulnerables estarien, per descomptat, els nens, nenes i joves, amb els qui treballem directament en el nostre dia a dia i als que mitjançant la **Convenció sobre els Drets de l'Infant** es van concedir una sèrie de drets inalienables i que han de ser garantits per tots els Estats signants: ¹⁰ per exemple, fixa el deure dels Estats de combatre la malnutrició, donar a conèixer principis bàsics de nutrició i adoptar, en definitiva, totes les mesures necessàries per a assegurar la correcta alimentació de la infància. L'Agenda de Desenvolupament Sostenible incideix també en aquest aspecte, de manera que el compromís dels Estats per fer front a la fam és doble.

Pel que fa al **ODS 2**, serà necessari per donar compliment a l'objectiu, entre altres mesures, implantar i millorar programes socials per a la infància, amb la finalitat de garantir una alimentació segura, nutritiva i suficient, no només a ells sinó també als seus mares. Segons ONU Dones, posar fi a la fam al món passa perquè totes les dones puguin "consumir aliments suficients amb nutrients adequats"¹¹

9 Construint el futur La Infància i l'Agenda de Desenvolupament Sostenible 2030 a Espanya a:
https://www.unicef.es/sites/unicef.es/files/comunicacion/Infancia_Agenda_2030_Espana_UNICEF.pdf

A dia d'avui, l'únic país que no ha ratificat aquesta convenció és Estats Units d'Amèrica.
<http://www.unwomen.org/es/news/in-focus/women-and-the-sdgs/sdg-2-zero-hunger>

Si les dones agricultores tinguessin el mateix accés als recursos que els homes, el nombre de persones que passen fam al món podria ser reduït en fins a 150 milions de dòlars.

Per a aconseguir el compliment d'aquest objectiu, s'estableixen una sèrie de metes, en aquest cas són cinc. Totes elles tenen a veure amb assegurar una alimentació sana, nutritiva i suficient, abordant especialment la malnutrició de la infància mares embarassades i lactants, així com per ancians / es ... sense deixar ningú enrere. A més, diverses de les metes d'aquest objectiu tenen a veure també amb l'agricultura sostenible, en la qual es doni oportunitat a petits productors, amb especial atenció a dones¹² i pobles indígenes.

L'objectiu final, per tant, **seria aconseguir una societat més justa en la qual l'equitat i les oportunitats estiguin a l'abast de totes les persones del planeta**, sense importar d'on vinguin, sense deixar a ningú no enrere, recordes?

Podríem simplificar encara més i assenyalar dos col·lectius principals per garantir el compliment dels compromisos acordats: els líders mundials-per un costat- i nosaltres mateixos -per un altre-.

En aquest segon cas, anotarem en el nostre bloc d'imprescindibles tres tipus d'accions que ens ajudaran a construir "el món que volem":

- Donar la nostra opinió sobre les problemàtiques que ens afecten, amb especial atenció a la infància, com a protagonista del futur més proper i del nostre dia a dia en els centres educatius.
- Debatre i reflexionar sobre el món que en realitat volem tenir i volem deixar. Des del nostre paper com a educadors i educadores, hem de despertar i cultivar la consciència social des de la infància, promovent la participació ciutadana de la infància i la joventut i acompanyant-los en els seus compromisos per donar compliment als objectius proposats.
- Un cop complerts els punts anteriors, serà crucial prendre decisions, individual i col·lectivament, per contribuir a un model de desenvolupament sostenible segons vam establir la pròpia ciutadania en l'agenda de desenvolupament per als propers anys. Segurament haguem de canviar moltes de les nostres actituds personals i formes de viure, i per a això cal ser solidaris i conscients que el món no és només el jo i l'ara. El Papa Francisco assenyalava, en la seva conferència de 2017 a la FAO, que "estem cridats a proposar un canvi en els estils de vida, en l'ús dels recursos, en els criteris de producció, fins al consum [...] No podem conformar-nos amb dir «un altre ho farà» [...] Reduir és fàcil, compartir, en canvi, implica una conversió, i això és exigent".
- Sensibilitzar, participar en campanyes i mobilitzacions que generin un major coneixement de l'Agenda i de la responsabilitat com a ciutadans.

En resum, podríem resumir la nostra possible tasca per impulsar els Objectius de Desenvolupament Sostenible amb la ja famosa frase: **pensa global, actua local**.

Dins de cadascuna de les ODS desenvolupats en aquesta campanya, podem fer un pas més i comprovar ficar-nos amb accions més concretes:

Pel que fa al treball que podem realitzar des de les nostres realitats per intentar fer complir aquest objectiu, hi ha la tasca de la **incidència social**, entesa com incidència política i mobilització social. El problema de la fam al món ha de portar a la ciutadania a investigar sobre les causes de la pobresa, així com els efectes que aquesta provoca en la vida de les persones, però també en el medi ambient. La **informació** és poder, i com més informats estiguem sobre, en aquest cas, la pobresa, més i millor podrem actuar per revertir aquesta situació en què viuen milions de persones.

Un cop informats, podrem posar-los en comú amb els nostres entorns més propers, **veure quines possibilitats tenim d'actuació directa, reflexionar sobre les causes i conseqüències de la pobresa, tenir disposició per rebutjar o canviar models de consum i de vida**, i en una faceta de activista social, **instar institucions públiques o empreses a prendre mesures** perquè es compleixin els compromisos que van signar.

L'organització d'una societat, per tant, és clau, i el món educatiu no ha de quedar exclòs d'aquesta tasca d'incidència.

Per tant, les tres paraules màgiques per acabar amb la pobresa al món, a nivell individual, són: **informar-se, reflexionar i actuar**.

Dins d'aquest objectiu, sens dubte un dels grans reptes a nivell mundial, també hi ha diverses coses que podem dur a terme des de la nostra petita parcel·la de la vida diària.

Igual que passava amb l'objectiu referent a l'eliminació de la pobresa en totes les seves formes, la tasca d'una **ciutadania activa i informada** és fonamental per fer complir els compromisos de les institucions públiques i privades pel que fa a la lluita contra la fam.

Com a activitats més concretes per dur a terme dins de les metes fixades en aquest objectiu, podem intentar **no llençar menjar** (cosa de la qual també es parla al ODS 12: garantir models de producció i consum responsables), consumir productes de **comerç just i productes locals**, així com **sensibilitzar** al nostre entorn sobre com aquests tipus de mercats puguin donar influència en una progressiva disminució de la fam. Fins i tot pots animar-te i crear un hort urbà o apuntar-te a un grup de consum. També podem fer ús d'aplicacions i projectes basats en compartir aliments que ens sobren ([jo no desaprofito, jo comparteixo, ni les molles, Xarxa de Neveres solidàries ...](#)). Són tantes les possibilitats!, i costa tan poc posar-les en marxa...

Recursos audiovisuales de suport:

2 minutos para entender el desarrollo sostenible: <https://www.youtube.com/watch?v=I4wj61hScUQ>

Los Objetivos de Desarrollo Sostenible - qué son y cómo alcanzarlos: <https://www.youtube.com/watch?v=MCKH5xk8X-g>

Objetivos Desarrollo Sostenible: https://www.youtube.com/watch?v=zDU0Dk_OBVA

Historia del desarrollo sostenible: <https://www.youtube.com/watch?v=LQ1fQLeUYv0>

ODS: <https://www.youtube.com/watch?v=gQBJfYIDOVa>

Los 17 ODS: <https://www.youtube.com/watch?v=345IxGgjF9s&t=4s>

¿Qué son los ODS?: <https://www.youtube.com/watch?v=mvb3WD6-9Us>

Pasos hacia el hambre cero: <https://www.youtube.com/watch?v=9hxsLEzx1Zo>

ODS 1 Poner fin a la pobreza: <https://www.youtube.com/watch?v=N1tKwFC0OK8>

ODS 2 Hambre cero: <https://www.youtube.com/watch?v=q4znfzULxqg>

Desarrollo sostenible a ritmo de hip-hop: <https://www.youtube.com/watch?v=cHwvCORidis>

El camino hacia los ODS: vídeo animado para enseñar la importancia de los ODS para la gente y el planeta. https://www.youtube.com/watch?v=z--NgagK2_Y

La lección más grande del mundo: web que explica los Objetivos de Desarrollo Sostenible a niños y jóvenes del mundo entero y los une en la acción: <http://worldslargestlesson.globalgoals.org/es/>

La lección más grande del mundo: animación producida en colaboración entre UNICEF y *Project Everyone* para que a diario se expliquen en las escuelas de todo el mundo un Objetivo Mundial: <https://www.youtube.com/watch?v=iLjFg-xUzaQ>

El mundo que queremos: guía para niños, niñas, adolescentes y jóvenes acerca de los ODS: https://www.unicef.org/agenda2030/files/TWWW_A4_Single_Page_LowRes_Spanish.pdf

Cómic “Héroes para el cambio”: https://www.unicef.org/agenda2030/files/HeroesForChange_Spanish_WebQuality.pdf

Una sola familia humana. Alimentos para todos: <https://www.youtube.com/watch?v=i3NMYVBSFKo>

Documental Un viaje hacia la Igualdad (Fundación Vicente Ferrer): <https://vimeo.com/34890822>

Campaña Zero HungerChallenge: www.zerohungerchallenge.org

Campaña Derecho a la Alimentación Urgente: <https://www.derechoalimentacion.org/>

